

SUMMARY

Druchyk V. On the development of the students' experience on implementing health-saving technologies in practical activities with high school pupils.

This article describes the features of students' experience on implementing health-saving technologies in practice with high school pupils.

The measures in the system of future physical education teachers' training in the field of health-saving, namely the work of the School of the future physical training teacher, business games, students' research work, teaching practice and volunteer work in the field of health-saving are analyzed.

The purpose of the article is to disclose and justify the methodology of development of students' experience in the implementation of health-saving technologies in the process of practical activity with high school pupils.

In order to identify the current state of preparation of the future physical training teachers to the implementation of health-saving technologies in high school we conducted a survey of college students, which was attended by 465 people.

Analysis of responses indicates that a significant number of respondents (71.66 %) strongly believes that in modern times it is advisable to train future teachers of physical training to the introduction of health-saving technologies in high school and only 14.85 % students believe that it is not appropriate to prepare future teachers of physical education in this area.

To implement pedagogical support of formation of the future physical education teachers' health preservation we used technology in high school.

So the main result of future physical education teachers' training should be seen not only in the availability in graduates of fundamental knowledge in various fields of science, a high level of professional skills, but also a certain willingness to be a competitive person and take care of health-saving activities.

The features of students' experience on implementing health preservation technology in practice with high school pupils are the main goal of the study.

Prospects for further scientific research are seen in the development of a teaching system for efficient formation of the future physical training teachers' readiness to the implementation of health-saving technologies in high school.

Key words: *training, future physical education teachers, health-saving technologies, practical activities, high school pupils, deteriorating health, educational process.*

УДК 37.091.322 (047.64)

Еліна Железнякова

Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця
orcid iD 0000-0001-6409-4761

Ірина Зміївська

Харківський торговельно-економічний інститут
Київського національного
Orcid iD 0000-0002-0774-2272

УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТІВ У СИСТЕМІ MOODLE

У статті розглядаються теоретичні аспекти дослідження можливостей системи Moodle щодо управління самостійною роботою студентів у навчальному середовищі. Описано нові форми самостійної роботи студентів відповідно до сучасних тенденцій розвитку сучасної освіти України. Досліджено умови організації

самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів для якісної підготовки спеціалістів. Оцінено методичне значення застосування Інтернет-технологій для вивчення й викладання навчальних дисциплін. Для активного використання системи Moodle з отримання якісних знань у процесі навчання необхідно, на нашу думку, створити можливість ефективного сприйняття інформації, осмислення її з метою практичного застосування.

Ключові слова: *самостійна робота студентів, управління, навчальне середовище, дистанційне навчання, інтерактивні елементи, система Moodle.*

Постановка проблеми. Одним із найважливіших питань вищої освіти є управління самостійною роботою студентів. Воно тісно пов'язано з проблемами мотивації, побудови персональної навчальної траєкторії, освіти протягом життя та іншими актуальними проблемами освіти XXI сторіччя.

Самостійна робота – один із обов'язкових видів навчально-пізнавальної діяльності студента, що виконує різні функції, серед яких важливе значення мають:

– навчальна – полягає в опрацюванні першоджерел, що сприяє більш глибокому осмисленню вже засвоєних знань;

– пізнавальна – призначена для опанування й засвоєння нових знань, розширення меж світогляду;

– коригувальна – передбачає осмислення новітніх теорій, концепцій, категорій, підходів до визначення сутності відомих понять, напрямів розвитку науки тощо;

– стимулювальна – полягає в новій організації самостійної роботи, коли він отримує задоволення від результатів пізнавальної діяльності;

– виховна – спрямована на формування таких якостей, як воля, цілеспрямованість, відповідальність, дисциплінованість;

– розвивальна – спрямована на розвиток самостійності, творчості, дослідницьких умінь особистості.

Управління самостійною роботою повинно активно впливати на характер навчального процесу, систематизувати роботу студента протягом усього навчання. Воно має охоплювати матеріали лекцій і семінарів, формування навичок конспектування, професійний та термінологічний практикум, складання опорних конспектів, письмовий контроль за проблемою, огляд літератури, виконання самостійних різнорівневих проблемних і практичних завдань [9]. Існують різні підходи до організації самостійної роботи. У межах педагогічної теорії конструктивізму широко використовуються системи управління навчанням (Learning Management System – LMS). Найбільш відомою такою системою є вільно розповсюджувана система Moodle. Система пристосована для управління дистанційним навчальним процесом: створення курсів, надання доступу до навчальних матеріалів, організація самостійної роботи, різні способи комунікації студентів і викладача, контроль засвоєння знань, усі інші етапи навчального

процесу. У курсі можна створити посилання на зовнішні ресурси, але всі навчальні матеріали зосереджені в системі і студент навчається в її межах.

Аналіз актуальних досліджень. Практичний аспект застосування інформаційно-комунікаційних та Інтернет-технологій в освіті розглядають багато вітчизняних і закордонних науковців. Широко відомі наукові праці в області психолого-педагогічних, соціальних і філософських аспектів інформатизації навчального процесу (А. О. Вербіцький, Б. С. Гершунський, О. І. Пометун, А. В. Хуторський), упровадження в навчальний процес вишу дистанційних освітніх технологій (А. М. Анісімов, В. Н. Кухаренко, Н. В. Морзе, Є. С. Полат, С. О. Сисоєва, Н. В. Тіхомірова), інтеграції очних і дистанційних форм навчання (А. В. Андрєєв, А. М. Гольдін, В. Н. Кухаренко, Е. Д. Патаракін, Є. С. Полат, А. В. Хуторський), організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій (Н. І. Бойко, Н. В. Міхайлова, М. А. Умрик).

У більшості проаналізованих робіт можливості інформаційно-комунікаційних та Інтернет-технологій в освіті використовувалися в умовах традиційного навчання. Ми ж розглянемо особливості управління самостійною роботою студентів у системі Moodle. Навчання з використанням системи Moodle робить процес навчання більш цікавим, гнучким (вивчати або не вивчати теми докладно, обирати час для навчання) і безперервним. Даний процес є актуальним, коли людина розуміє необхідність використання ресурсу, передача освітньої ініціативи самим студентам буде зрозуміла тільки тоді, коли вони будуть готові цю ініціативу прийняти. Отже, проблема управління самостійною пізнавальною діяльністю суб'єктів засобами системи Moodle є актуальною.

Метою статті є обґрунтування ефективності використання інтерактивних елементів системи Moodle для управління самостійною роботою студентів. Завданнями статті є характеристика та з'ясування специфічних особливостей елементів системи Moodle в управлінні самостійною роботою студентів.

Методи дослідження. Науковий аналіз філософської, психолого-педагогічної та методичної літератури, педагогічне спостереження, аналіз педагогічного досвіду викладачів навчальних закладів міста Харкова з упровадження елементів системи дистанційного навчання на основі системи Moodle.

Дослідження виконано згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри вищої математики та інформатики ХТЕІ КНТЕУ за темою «Методика формування та використання персонального навчального середовища в контексті технологій дистанційного навчання», державний реєстраційний номер (№ 0014u001579).

Виклад основного матеріалу. Основною тенденцією сучасної освіти є розвиток дистанційних форм навчання на базі Інтернет-технологій. Відбувається інтеграція очних і дистанційних форм навчання.

Розвиток вищої освіти орієнтований на формування фахівця, здатного до самостійного пошуку й засвоєння знань. Якщо раніше самостійна робота студентів здійснювалася безпосередньо в процесі аудиторних занять, на лекціях і практичних, на консультаціях, під час інших контактів з викладачем поза аудиторними заняттями, у бібліотеці, удома, а форми й кордони такої роботи були досить розмиті, то з появою мережі Інтернет з'явився новий навчальний простір, у якому може бути організована самостійна робота студентів.

Беручи до уваги фінансові, організаційні й психологічні моменти, пов'язані з упровадженням дистанційного навчання в освітній процес України, мова в найближчій перспективі може йти переважно про органічно змішане традиційне й дистанційне навчання, у якому гармонійно поєднані всі переваги першого та другого.

Початком виникнення й використання технологій дистанційного навчання в системі вищої освіти, що з'явилися першими у країнах Західної Європи та США, можна віднести появу «Відкритого університету» у Великій Британії (60 роки минулого століття). Сьогодні система дистанційного навчання є доволі розповсюдженою й поширеною серед багатьох країн Європейського союзу. Дистанційне навчання активно розвивається як форма навчання. На сучасному етапі воно може бути реалізовано засобами Інтернет-технологій, що передбачають інтерактивність і розглядається як взаємодія викладача і студентів на відстані, що відображає всі компоненти навчального процесу (цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання).

Дистанційне навчання є відносно новим явищем в Україні. Розвиток дистанційного навчання в освітньому просторі України є передбаченим Національною програмою «Освіта» (Україна XXI століття) [11]. Його досліджували вітчизняні й зарубіжні науковці: А. А. Андреев, А. М. Гольдін, В. Н. Кухаренко, Н. В. Морзе, Е. Д. Патаракін, Є. С. Полат, С. О. Сисоєва та інші. Напрацювання й дослідження науковців дають можливість зробити висновки, що саме впровадження дистанційного навчання дає додаткові можливості відображати наукомісткі досягнення без значної втрати часу, що практично неможливо в умовах традиційної лекції чи практичного заняття. Крім того, великою перевагою дистанційного навчання є чітке перенесення акценту на результати освіти, які пов'язані з досягненнями кожного конкретного студента. У цьому випадку студент стає центральною фігурою освітнього процесу під час якого він може самостійно обирати шляхи засвоєння навчального матеріалу.

Упровадження дистанційного навчання дозволяє студентам незалежно від місця розташування і зайнятості отримувати теоретичну інформацію, своєчасну та якісну консультацію, виконувати практичні завдання індивідуально або в співпраці, найбільш повно враховувати особистісні й фізіологічні характеристики окремо взятої особистості. У дистанційному навчанні, в умовах відсутності безпосереднього спілкування з викладачем, мотивацію, активізацію діяльності слід розглядати як орієнтацію на створення мотивів успіху за допомогою спеціально запроєктованих і сконструйованих засобів [8].

З переходом на кредитно-модульну систему навчання і при скороченні аудиторного навантаження підвищується роль самостійної роботи студентів, яка, у даний час, неможлива без електронних навчально-методичних комплексів, комп'ютерних програм контролю знань, інтерактивних форм обговорення актуальних навчальних проблем.

Управління самостійною роботою студентів передбачає вплив викладачів, кафедр, деканатів навчального закладу на індивідуальну та групову самостійну пізнавальну діяльність студентів. Управління самостійною роботою студентів включає чітке планування змісту й обсягу самостійної роботи, організацію, контроль і аналіз результатів самостійної роботи, необхідне навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення, упровадження нових технологій навчання, облік трудовитрат студентів і викладачів у межах самостійної роботи. У вирішенні поставлених завдань здатні допомогти широко розповсюджені в світовій практиці середовища дистанційного навчання, одним із яких є система Moodle [13].

Найбільш розповсюдженою в сучасних умовах є система електронного навчання LMS Moodle [10].

Система Moodle набула найбільшого поширення в світі. За інформацією, що розташована на всесвітньому сайті, система Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) – це модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище, вона також відома у світі як Open Source Course Management System (CMS), Learning Management System (LMS) або Virtual Learning Environment (VLE) [1, 2].

Система Moodle орієнтована на створення особистого навчального середовища, у яке могли б стікатися різні інформаційні потоки, та надає достатньо можливостей для підтримки комунікації і спільної роботи [5, 6].

Процес навчання в системі Moodle забезпечує хорошу мотивацію як студентів, так і викладачів, високий ступінь інтерактивності навчання, також у режимі індивідуального веб-спілкування. Це дає можливість багаторазових повторень досліджуваного матеріалу, модульність, динамічність доступу до інформації (наприклад, викладач може постійно редагувати курс, а студенти виправляти свої помилки, доступність ресурсів у будь-який час, у будь-якому місці земної кулі тощо) [4, 10].

Інструментарій системи Moodle насичений різними інтерактивними елементами. Для особистісної оцінки цілісної картини освітньої діяльності студентів у системі Moodle можливо зберігання своїх цінних даних [3] – результатів виконаних завдань курсу, оцінок курсу. У Moodle передбачено додавання до курсу окремих активних елементів для організації самостійної роботи студентів [7].

Різноманіття інтерактивних елементів, об'єднаних поняттям «інтерактивності» або взаємодії, можна розділити на дві категорії, що відображають призначення елемента в навчальному процесі:

1. Елементи спільної діяльності. Це набір елементів (Форум, Глосарій, Вікі тощо), під час роботи з якими їх основна задача – це організація співпраці (спілкування) студентів і викладача у формуванні нових знань. Тут оцінювання можливо, але, зазвичай, педагогічно неефективне.

2. Інструменти контролю знань (Завдання, Тест, Лекція тощо). Завданням цієї категорії інтерактивних елементів є адекватне відображення рівня знань студентів.

Асинхронна самостійна робота студентів вишу в середовищі Moodle визначається як суб'єктний вид навчально-пізнавальної та практичної діяльності майбутніх фахівців, спрямованої на вирішення системи навчальних задач і завдань у процесі розподіленої в часі інтерактивної взаємодії з розвивальними елементами електронного навчального середовища Moodle [12].

Система Moodle дозволяє організувати в режимі онлайн і оффлайн такі види самостійної роботи студентів:

- виконання контрольних, самостійних, курсових робіт, індивідуальних завдань та підготовка рефератів і презентацій;
- обговорення в тематичних та консультування в консультаційних форумах;
- тестування (модульний та підсумковий контроль), що включає різні види тестових завдань (відкриті, закриті, на відповідність і вибудовування послідовності) і проведене в режимах самоперевірки та іспиту;
- колективну роботу на вікі-сторінках.

Під час роботи з елементами спільної діяльності (Форум, Глосарій, Вікі тощо) основним завданням є організація співпраці, спілкування студентів і викладача у процесі формування нових знань. Інструменти контролю знань (Завдання, Тест, Лекція тощо) дозволяють оперативно визначати рівень засвоєння знань студентів і вносити корективи в навчальну діяльність.

Визначимо найбільш загальні властивості всіх інтерактивних елементів:

- у роботі з будь-яким інтерактивним елементом, студент повинен самостійно виконати будь-яку дію: написати повідомлення, зробити вибір, сформулювати визначення терміна та інше;

- викладач може оцінювати дії студентів;
- організація інтерактивної роботи студентів та викладача різного рівня: спілкування з комп'ютером, але не з людьми; користувач – документ; користувач – користувач.

Отже, виникає питання, яким чином можливо здійснювати управління самостійною роботою студентів у системі Moodle? Глобальне планування змісту й обсягу самостійної роботи здійснюється тоді, коли автор-розробник обирає формат курсу: календар (організовує розклад курсу, тиждень за тижнем, з точним терміном початку й закінчення), структура (зовні нагадує календар, але не має часових обмежень), форум (курс організовується на основі одного великого форуму або як одна велика дошка повідомлень). Далі вже в елементах курсу автор встановлює терміни виконання, обсяг і зміст завдань, а також обирає форму подання виконаних завдань. Відзначимо, що можливість установлювати терміни виконання завдань дисциплінує студентів: якщо студент вчасно не «зайшов у тест», то система вже не допускає його й він автоматично отримує 0 балів. Зрозумівши це, студенти намагаються виконати наступні завдання в задані строки або навіть заздалегідь (таке при традиційній схемі самостійної роботи студентів майже неможливо). Функції контролю й аналізу результатів самостійної роботи в системі Moodle реалізовано за допомогою різних елементів курсу. Наприклад, при створенні тесту (так/ні, з безліччю варіантів відповіді, вільна відповідь) розробник, крім дати початку і закінчення тестування, може встановити ліміт часу, кількість дозволених спроб, змінювати методику оцінювання, коментувати відповіді (давати студенту пояснення на питання), показувати правильні відповіді при зворотному зв'язку. Можна розробити завдання, при якому студенти надають відповідь поза сайтом або у вигляді файлу (текст, таблиця, презентація). Можна встановити опцію «Кілька спроб», що дозволить навчитися виправляти невірну відповідь, редагувати роботу.

У багатьох вищих навчальних закладах міста Харкова проводиться робота з упровадження елементів системи дистанційного навчання на основі системи Moodle.

Так, із жовтня 2007 року в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця створено сайт www.ikt.ksue.edu.ua для організації навчання, контролю та тестування студентів. На сайті розміщені всі курси, згідно їх назви та семестру навчання, що суттєво спрощує пошук. Кожний викладач самостійно формує та коригує матеріали курсу, який викладає. Йому надані права на: створення різних ресурсів та елементів курсу, що є в системі Moodle; обмеження часу можливості доступу студентам до навчальної інформації; внесення коректив до запису студентів; виставлення оцінок та написання відгуків до виконаних робіт; організацію форуму та онлайн консультацій. Кожен викладач має можливість

розміщувати на сайті свої власні методичні розробки й посібники, а також надавати на сайті інформацію у вигляді файлів та посилань з прямим виходом в Інтернет, що значно активізує процес навчання. Сайт працює як у відкритому, так і в закритому режимах доступу. Можливість безпосереднього спілкування зі студентами через надану систему забезпечує систематичний моніторинг навчального процесу на основі аналізу діяльності студентів протягом всього терміну навчання.

Наприклад, навчальний курс «Оптимізаційні методи та моделі» містить навчальні засоби, що створені за допомогою інтерактивних елементів системи Moodle і надає можливість організувати інтерактивну діяльність студентів та викладача. Тести в системі дистанційного навчання Moodle є основним засобом перевірки знань студентів. Вони дозволяють із мінімальними витратами часу викладача об'єктивно оцінити знання великої кількості студентів. Система Moodle є сучасним інструментом для студентів при проходженні комп'ютерного тестування в мережевому режимі, а для викладача – зручним середовищем при створенні бази тестових завдань, організації комп'ютерного тестування, контролю й самоконтролю знань студентів. При створенні курсу «Оптимізаційні методи та моделі» було розроблено тематичні тести. Для цього спочатку було створено банк питань. У Moodle використовуються різні типи тестових питань. У даному курсі було запропоновано два типи питань: питання, що дозволяють обрати одну чи декілька правильних відповідей та спрощена форма питання «множинний вибір», що передбачає тільки два варіанта відповіді «Так» чи «Ні». Для кожного питання, що належить тесту, на екрані відображається назва питання, його тип і оцінка – вага питання щодо інших питань цього тесту. Прикладом управління самостійною роботою є вивчення й удосконалення лекційного матеріалу за допомогою використання сайту дистанційного навчання, розв'язання самостійних завдань, які викладач надає на сайті. Виконання індивідуального завдання найчастіше відбувається у двох напрямках. Так, кожен із студентів отримує власний варіант із типовими завданнями. Студентові пропонується самостійно розв'язати дані завдання звичним засобом, а в ході лабораторної роботи студенти обчислюють такі самі завдання, але за допомогою комп'ютера. Викладач надає студентові завдання й визначає термін його здачі. Таким чином, відбувається як перевірка виконаного домашнього завдання, так і розвиток навичок у користуванні відповідним програмним середовищем для вивчення основ програмування та побудови алгоритмів. Після виконання самостійної контрольної роботи студент надсилає відповідь викладачу. Після завершення вивченої теми студенти виконують контрольну й захищають лабораторну роботу. Система контролю в засвоєнні знань і способи пізнавальної діяльності студента, уміння застосовувати отримані знання в різних проблемних ситуаціях має

систематичний характер та будується на основі оперативного зворотного зв'язку (закладений у текст навчального матеріалу й можливість оперативного звернення до викладача в ході роботи в курсі), так і відстроченого контролю (при тестуванні, виконанні завдань).

З метою підвищення якості підготовки студентів денної та заочної форм навчання і створення умов для активізації самостійної роботи студентів із 2012 року у процес підготовки студентів Харківського торговельно-економічного інституту ХНТЕУ розпочато впровадження системи дистанційного навчання Moodle – створено сайт <http://edu.htei.org.ua/>. Система дистанційного навчання Харківського торговельно-економічного інституту ХНТЕУ містить курси для вивчення дисциплін студентами денної та заочної форми навчання. Адміністрування навчального процесу в системі Moodle досить добре продумано. Адміністратор реєструє студентів та викладачів, призначаючи їм відповідні ролі, розподіляє права, об'єднує студентів у підгрупи. Викладач може на свій розсуд використовувати як тематичну, так і календарну структуру курсу. При тематичній структурі курс поділяється на секції за темами. При календарній структурі кожному тижневі вивчення дисципліни надано окремою секцією. Така структура зручна при навчанні й дозволяє студентам раціонально планувати свою навчальну роботу. За своєю структурою розроблені курси містять розділи за темами. Кожен розділ присвячений окремій темі. Вони включають у себе лекції, практичні заняття, лабораторні роботи, тести, контрольні питання, контрольні роботи, завдання для самостійної роботи тощо. У курсах передбачено додавання окремих активних елементів для управління самостійною роботою студентів. Обговорення та спільна робота організовані за допомогою чатів і форумів. Чати, форуми й опитування використовуються для отримання зворотного зв'язку в групах. Основними перевагами курсів системи Moodle є: чітка структура і наочне уявлення навчального матеріалу; складання індивідуальної траєкторії навчальної діяльності студента, вибір темпу, часу й місця аудиторної та позааудиторної роботи; самоконтроль знань; перевірка знань і контроль успішності студентів; можливість використання зручної системи планування навчальних заходів, що дає студентам можливість оцінити цілісну картину своєї освітньої діяльності і вчасно скоригувати траєкторію її розвитку.

Викладачами кафедри вищої математики та інформатики ХТЕІ ХНТЕУ в межах науково-дослідної роботи з теми «Методика формування та використання персонального навчального середовища в контексті технологій дистанційного навчання» (державний реєстраційний номер 0014U001579), наказ № 62-0 ХТЕІ ХНТЕУ «Про виконання науково-дослідних робіт» від 7 лютого 2014 року, досліджуються теоретичні та практичні питання впровадження в навчальний процес дистанційних курсів на базі системи

Moodle. Наразі ведеться опрацювання практичних аспектів організації змішаного навчання, де засоби дистанційного навчання використовуються для організації активної самостійної діяльності студентів. Розглянемо дистанційний інтерактивний навчальний курс «Інформаційні системи та технології у харчових виробництвах». Курс дозволяє здійснювати різноманітні види діяльності: інформаційну (надання навчального матеріалу); практичну (робота з навчальним матеріалом); комунікаційну (обговорення навчального матеріалу, здійснення спільної навчальної діяльності, консультація); оцінювальну (контроль індивідуальної та спільної діяльності). При цьому створюється навчальне середовище, у якому сучасні інформаційно-комп'ютерні технології є необхідними засобами активної пізнавальної діяльності студента, першим і надійним помічником у рішенні навчально-професійних завдань – зберіганні, систематизації інформації, оформленні звітної документації, організації спільної інформаційно-навчальної взаємодії. На нашу думку, система Moodle забезпечує користувачеві створення навчального середовища, що стає тим краще, чим більше людей ним користується, активно формуючи, наповнюючи й багаторазово редагуючи інформацію. З метою підвищення ефективності самостійної роботи студентів використовувалася технологія групових проектів. Був розроблений і впроваджений у навчальний процес груповий проект «Моє перше віртуальне кафе» [14]. Курс включає в себе складові навчально-методичного комплексу дисципліни та елементи Moodle, які дозволяють управляти самостійною роботою студентів. Запропонований курс дозволяє студентові отримувати матеріали навчальної дисципліни в будь-який час із будь-якого комп'ютера, підключеного до мережі Інтернет. Також організовано консультування студентів і обговорення матеріалів курсу в режимі онлайн, оффлайн. Курс надає студентам нові можливості – можна не тільки в будь-який час переглянути необхідний матеріал у режимі онлайн, а й пройти тестування, перевірити свої знання з досліджуваної дисципліни, ознайомитися з додатковими джерелами, які точно відповідають темам дисципліни в зручний час.

Розглянуті інтерактивні дистанційні навчальні курси містять навчальні засоби, створені з допомогою ресурсів та інтерактивних елементів системи Moodle, які дозволяють організувати інтерактивну діяльність студентів та викладача. Отже, використовуючи інтерактивні можливості Moodle, можна реалізувати функції управління самостійною роботою студентів. Завдяки можливості постійно редагувати курс у системі Moodle (у процесі його експлуатації) управління являє собою гнучкий і динамічний процес.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Управління самостійною роботою студентів денної та заочної форм навчання, яка здійснюється в умовах змішаного традиційного і

дистанційного навчання, сприяє активному залученню студентів до процесу спілкування, дає змогу покращити їх професійну підготовку, сформувати навички до самоосвіти, самопізнання, самовдосконалення і навчання впродовж всього життя. Управління самостійною роботою студентів у середовищі Moodle, дозволяє їм:

- аналізувати навчальну інформацію та приймати рішення;
- формувати власну думку, правильно її виражати, доводити власну точку зору, аргументувати й дискутувати;
- слухати свого опонента, поважати альтернативну думку;
- моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації;
- будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів або вирішувати їх, шукати компроміси, активно вступати й вести діалог, знаходити загальне рішення проблем;
- розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт для досягнення поставленої мети.

Перспективним напрямом дослідження засобів системи дистанційного навчання Moodle для управління самостійною роботою студентів може бути теоретичне обґрунтування й практична реалізація методики їх використання в змішаному навчанні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Cole J. Using Moodle : Teaching with the Popular Open Source Course Management System / J. Cole, H. Foster. – 2nd ed. – O'Reilly Media, Inc. – 282 p.
2. Moodle [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://moodle.org/>.
3. Pedagogy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://docs.moodle.org/27/en/Pedagogy#Repositories_and_Portfolios.
4. Rice W. Moodle E-Learning Course Development : A complete guide to successful learning using Moodle [Electronic resource] / W. Rice. – Packt Publishing. – 256 p. – URL : http://moodle.eibfs.ae/pluginfile.php/42/mod_resource/content/2/Moodle%20202.0%20e-Learning%20Course%20Development.pdf
5. Андреев А. В. Практика электронного обучения с использованием Moodle / А. В. Андреев, С. В. Андреева, И. Б. Доценко. – Таганрог : Изд-во. ТТИ ЮФУ, 2008. – 146 с.
6. Андреев А. В. Новые педагогические технологии : система дистанционного обучения LMS Moodle / А. В. Андреев, С. В. Андреева, Т. А. Бокарева, И. Б. Доценко // Научно-методический журнал «Открытое и дистанционное образование». – 2006. – № 3 (23). – С. 5–7.
7. Анисимов А. М. Работа в системе дистанционного обучения Moodle : учебное пособие / А. М. Анисимов. – Харьков, ХНАГХ, 2009. – 292 с.
8. Биков В. Ю. Технология створення дистанційного курсу : навчальний посібник / В. Ю. Биков, В. М. Кухаренко, Н. Г. Сиротенко, О. В. Рибалко, Ю. М. Богачков / за ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. – К. : Міленіум, 2008. – 324 с.
9. Бондар В. І. Дидактика : [підручн.] / В. І. Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 262 с.

10. Гильмутдинов А. Х. Электронное образование на платформе Moodle : монография / А. Х. Гильмутдинов, Р. А. Ибрагимов, И. В. Цивильский. – Казань : Казан. гос. ун-т, 2009. – 186 с.

11. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття). – К. : Райдуга, 1994. – 61с.

12. Михайлова Н. В. Электронная обучающая среда Moodle как средство организации асинхронной самостоятельной работы студентов вуза : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Н. В. Михайлова. – Оренбург, 2012. – 25 с.

13. Олейникова О. Н. Модульные технологи : проектирование и разработка образовательных программ : учебное пособие / О. Н. Олейникова, А. А. Муравьева, Ю. Н. Коновалова, Е. В. Сартакова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Альфа-М, ИНФРА-М, 2010. – 256 с.

14. Олійник Н. Ю. Комп'ютерний практикум : [навч. посіб.] / Н. Ю. Олійник, І. В. Зміївська. – Х. : ФОРМ БРОВІН О.В., 2013. – 212 с.

REFERENCES

1. Cole, J., Foster H. *Using Moodle: Teaching with the Popular Open Source Course Management System*. O'Reilly Media, Inc.

2. Moodle. Retrieved from <https://moodle.org/>.

3. Pedagogy. Retrieved from https://docs.moodle.org/27/en/Pedagogy#Repositories_and_Portfolios.

4. Rice, W. *Moodle E-Learning Course Development: A complete guide to successful learning using Moodle*. Retrieved from: http://moodle.eibfs.ae/pluginfile.php/42/mod_resource/content/2/Moodle%2020%20e-Learning%20Course%20Development.pdf – Title screen (16.08.2016). [in America]

5. Andreev, A. V., Andreeva, S. V., Docenko, I. B. (2008). *Praktika elektronnoho obucheniiia s ispolzovaniem Moodle* [Practice of e-learning using Moodle]. – Taganrog: Izd-vo TTI YuFU. [in Russian].

6. Andreev, A. V., Andreeva, S. V., Bokareva, T. A., Docenko, I. B. (2006). *Novye pedahohicheskie tekhnologii: sistema distantsionnoho obucheniiia LMS Moodle* [New educational technology: distance learning system LMS Moodle]. *Nauchno-metodicheskii zhurnal "Otkrytoe i distantsionnoe obrazovanie"*, 3 (23), 5–7. [in Russian].

7. Anisimov, A. M. (2009). *Rabota v sisteme distantsionnoho obucheniiia Moodle* [Work in the system of remote training Moodle]. Harkov, HNAGH. [in Ukrainian].

8. Bykov, V. Yu. Kukhareno, V. M., Syrotenko, N. H., Rybalko, O. V., Bohachkov, Yu. M. (2008). *Tekhnolohiia stvorennia dystantsiinoho kursu: Navchal'nyi posibnyk* [Technology of creation of the distance learning course: study guide]. K.: Milenium. [in Ukrainian].

9. Bondar, V. I. (2005). *Dydaktyka [Didactics]*. K.: Lybid'. [in Ukrainian].

10. Hilmutdinov, A. H., Ibrahimov, R. A., Tsvil'skiy, I. V. (2009). *Elektronnoe obrazovanie na platforme Moodle* [Electronic education on the Moodle platform]. – Kazan: Izd-vo Kazan. gos. un-ta. [in Russian].

11. *Derzhavna natsional'na prohrama "Osvita" (Ukraina XXI stolittia) [The state national program "Education" (Ukraine XXI century)]* (1994). K.: Raiduha. [in Ukrainian].

12. Mikhailova N. V. (2012). *Elektronnaia obuchajushhaja sreda Moodle kak sredstvo orhanizatsii asinkhronnoi samostoiatel'noi raboty studentov vuza* [An electronic learning environment Moodle as a means of organizing asynchronous independent work of students] (PhD thesis). Orenburg. [in Russian].

13. Oleinikova, O. N. Murav'eva, A. A., Konovalova, Ju. N., Sartakova, E. V. (2010). Modul'nye tekhnologii: proektirovanie i razrabotka obrazovatel'nykh programme []. M.: Al'fa-M, INFRA-M. [in Russian].

14. Oliinyk, N. Yu., Zmiyivs'ka I. V. (2013). Komp'yuternyi praktykum [Computer workshop]. Kh.: FOP Brovin O. V. [in Ukrainian].

РЕЗЮМЕ

Железнякова Э., Змиевская И. Управление самостоятельной работой студентов в системе Moodle.

В статье рассматриваются теоретические аспекты исследования возможностей системы Moodle по управлению самостоятельной работой студентов в учебной среде. Описаны новые формы самостоятельной работы студентов согласно современным тенденциям развития современного образования Украины. Исследованы условия организации самостоятельной работы студентов высших учебных заведений для качественной подготовки специалистов. Оценено методическое значение применения Интернет-технологий для изучения и преподавания учебных дисциплин. Для активного использования системы Moodle и получения качественных знаний в процессе обучения необходимо, по нашему мнению, создать возможность эффективного восприятия информации, осмысления ее с целью практического применения.

Ключевые слова: самостоятельная работа студентов, управление, учебная среда, дистанционное обучение, интерактивные элементы, система Moodle.

SUMMARY

Zhelezniakova E., Zmievskaya I. Management of students' independent work in Moodle.

The article is devoted to the theoretical issues dealing with the analysis of capacities of a learning management system Moodle to manage the individual work of students in the learning environment.

The management of independent work of students is one of the major issues of higher education. It is closely associated with problems of motivation, building of personalized learning path, lifelong learning.

Management of independent work of students involves the influence of teachers, departments, dean's offices of the institution of individual and group independent cognitive activity of students.

The new forms of students' self-study according to the modern tendencies of the development of Ukraine have been outlined in this article.

There have been analyzed the conditions of scientific organization of students' self-study in the Universities and its impact on students' competencies.

The methodological outcome of IT programmes for learning and teaching various academic courses has been evaluated.

The system of Moodle has become the largest distribution in the world.

The functions of a student's self-study management can be fulfilled due to Moodle interactive capacities. It gives the possibility to edit a course permanently and makes the learning teaching process flexible and dynamic. It increases the pedagogical efficiency of Moodle as a means of on-line education in the process of constant development of IT sector.

On the basis of Moodle it is necessary to create a student-friendly environment for effective perception of theoretical knowledge and its practical implementation.

Theoretical grounds and practical implementation of Moodle methodology for blended learning can be considered as a perspective for further investigation.

An effective management of students' independent work when they are taught traditionally, on-line or by using blended learning facilitates the active participation of students in professional communication, promotes the development of their professional skills and propels their desire for lifelong learning.

Key words: *independent work of students, management, learning environment, distance learning, interactive elements, system Moodle.*

УДК 378.147:81'243

Ольга Ігнатенко
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
orcid ID 0000-0002-4086-2516

ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ (ПІСЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ) У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Завдання вищої школи полягає в підвищенні якості знань студентів, у їх підготовці до майбутньої професійної діяльності. Друга іноземна мова, у процесі навчання якої досягаються практичні, освітні, розвивальні й виховні цілі, також повинна зробити свій внесок у вирішення цього питання. Зміст навчання іноземним мовам був і є одним із найважливіших питань методики. Стаття присвячена проблемам викладання другої іноземної мови (німецької після першої англійської). За допомогою розгляду навчальної ситуації та наукових праць закордонних спеціалістів у цій сфері даються практичні поради викладачам для більш результативної організації навчальної діяльності студентів.

Ключові слова: *перша іноземна мова, друга іноземна мова, соціокультурний компонент, лінгвістичний досвід, лінгвістична компетенція, крос-культурне спілкування, триполярна конструкція.*

Постановка проблеми. Проблема організації навчального процесу, коли вивчаються дві іноземні мови, відома вже давно й потребує якнайшвидшого розв'язання на основі врахування рекомендацій спеціалістів із інших країн. Поняття «друга іноземна» означає, що учень вивчав раніше хоча б одну іноземну мову; при цьому хронологія вивчення німецької мови – як другої чи як третьої – не є суттєвою. Будь-яка чергова мова розбиратиметься як друга іноземна (далі 2ІМ).

На жаль, програми з 2ІМ мало відображають актуальну ситуацію, що склалась останніми роками. До того ж у деяких навчальних закладах використовуються матеріали для навчання першої іноземної мови (далі 1ІМ). Практика показує, що викладачі мало враховують специфіку 2ІМ і викладають її як 1ІМ. Вони недостатньо активізують знання студентів із 1ІМ (як лексико-граматичні, так і країнознавчі), у той час як це може суттєво полегшити оволодіння 2ІМ. Навчання 2ІМ дає студентам шанс використовувати знання граматичних конструкцій, загально навчальних умінь і навичок, лінгвістичний досвід, які вони мають із 1ІМ.